

Subjekt a vědomí sebe

Svůj subjekt si musí každá „pravá událost“ (= pravé jsoucnost) ustavit sama; a to je nepochybně možným zdrojem nejen růzností, ale také chyb a případně omylů. To má velký význam zejména na lidské úrovni, tj. na úrovni, která umožňuje subjektu, aby si sám sebe nějak uvědomil, aby si o sobě udělal nějaký dojem (a pokud možno větší jasno). Přitom, jak si subjekt uvědomuje sám sebe, jak sám sobě rozumí, jak se chápe, také se nějak hodnotí, posuzuje, a právě toto sebe-posuzování a sebe-hodnocení může mít jednak různou povahu, jednak větší nebo menší vyváženost. Právě ona „vyváženost“ se u člověka stává vážným problémem: jde totiž o to, jak se nepřeceňovat, ale ani nepodceňovat (a to v různých směrech a oborech). Zvláštní podoby nabývá tento problém třeba v křesťanské tradici, kdy dochází často k sebeponižování jak „před Bohem“, tak před lidmi. Tak už sama volba cílené chudoby může být chápána jako zásluha před Bohem, nebo naopak úspěšnost podnikání jako „boží požehnání“. Navenek projevovaná skromnost až submisivita může v hloubce skrývat nepřiměřenou náročivost a neúměrné sebe-nadhodnocení. To, že si každý člověk musí ustavit a vždy znovu přestavovat sám sebe jako subjekt, vůbec neznamená, že vždycky ví, co dělá a za jakým (konkrétním) cílem. Zejména pokud jde o takové konkrétní cíle se otvírá často rozpor mezi zcela nekontrolovaným a nepřiměřeným sebe-vědomím a sebe-klamem. Každým svým činem (a možná jiným způsobem dokonce každou svou myšlenkou) rozhoduje člověk sám o sobě, ale nejčastěji aniž by to opravdu kontroloval; někdy dokonce naopak pokus o takovou sebekontrolu může přímo ústít jak v sebeklamu, tak ve vážné hluboké vině, kterou si jednající (a myslící) člověk třeba ani neuvědomuje.

(Písek, 150421-1.)